

ПРИЧИНИ СЕПАРАТИСТСЬКИХ ПРОЯВІВ НА СХОДІ УКРАЇНИ ПІСЛЯ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Територіальні конфлікти і зокрема конфлікти пов'язані з сепаратистськими рухами багато в чому визначають сучасний політичний клімат. У результаті розширення подібних конфліктів створюється загроза для безпеки всього світу. Сепаратизм став однією з найбільш болючих і складних проблем, що стоїть перед Україною, саме тому вивченню даної проблеми приділяється велика увага. Актуальність дослідження обумовлюється різким збільшенням загрози тероризму та сепаратизму в Україні та кількості злочинів. Об'єктом вивчення є проблема сепаратизму. Предметом дослідження – причини сепаратистських проявів на сході України після Революції гідності. **Сепаратизм** (від лат. *separatus* – відокремлення) – політика і практика відокремлення, відділення частини території держави з метою створення суверенної держави, переходу до складу іншої держави чи набуття статусу дуже широкої автономії. Сепаратизм є однією із найсерйозніших проблем сучасного суспільства.[5]

Типи сепаратизму:

Релігійний – сепаратизм через релігійні відмінності між регіонами однієї країни та загроза безпосередньому існуванню меншини, яка сповідує іншу релігію;

Етнічний – єдиний правомірний сепаратизм, його суб'єктом є етнічна одиниця, котра становить меншість населення. Право на територіальне відокремлення ґрунтуються на апеляції до права народу на самовизначення;

Політичний (регіональний) – сепаратизм найчастіше вдається до пошуку форм дискримінації, які регіон начебто зазнає з боку центральної влади (культурної, мовної, економічної);

Расовий – сепаратизм, що прагне до відокремлення від інших рас.[4]

Причини виникнення сепаратизму: - *Економіко-географічні чинники*. Намагання відокремитися більш розвинених регіонів від відсталих.

Расові чинники. Наприклад, сепаратизм білої меншості в Південній Африці.

Етнічні чинники – найбільш поширена група причин сепаратизму. Суть їх полягає у бажанні отримати автономію або розширити її, домогтися статусу незалежної держави.

Релігійні чинники. Наприклад, у Лівані домінує арабське населення розколоте на велику кількість територіально замкнених громад.

Внутрішньополітичні чинники: прагнення регіональних еліт до влади, партійний, ідеологічний розкол країни;

Зовнішньополітичні чинники. Підтримка сепаратистів з боку «наддержав» і більш сильних сусідніх країн. Дана підтримка має різні мотиви: послаблення конкурента, опанування геополітично важливими районами і економікою окремих регіонів;

Ідеологічний чинник. Важливі аргументи сепаратистам дала доктрина самовизначення народів, що стала нормою міжнародного права у 1919 р. згідно з Версальською дипломатичною системою.[1]

Сукупність регіональних проблем стає чинником, що стимулює невдоволення різних верств населення. У наслідок цього виникає прагнення регіону до політичного відокремлення або підвищення свого правового статусу. Таким чином, у більш-менш гострій формі проблема збереження територіальної цілісності може з'явитися у будь-якій державі, особливо в період політичної нестабільності і слабкості центральної влади. Донецький сепаратизм в Україні став по-справжньому помітною проблемою тільки 2014 року. Доти практично ніхто не вірив, що він існує. Довгий час єдиним потенційно небезпечним регіоном у цьому плані вважався Крим. Певну відособленість Донбасу визнавали, проте списували її насамперед на підступи місцевих олігархічних кланів, які зумисне настроювали населення шахтарського краю проти жителів інших частин України. Фундаментом донецького сепаратизму стала солідарність шахтарів. Саме в їхньому середовищі зародилося твердження про те, що «Донбас годувє всю країну». У 1920–1930-х роках ця професія була героїзована, гірників офіційна пропаганда зображувала справжніми атлантами, на чийх плечах трималася економічна могутність усієї країни. А оскільки основним вугледобувним регіоном СРСР тоді був Донбас. Це про них казали «шахтарі – гвардія праці», це тут установив свій знаменитий рекорд Стаханов, це Донбас був названий «серцем Росії» на відомому радянському плакаті. Після розвалу СРСР провітантя так і не настало, а економічна криза кінця 1980-х змінилася жахами початку 1990-х. У 1993 році в краї знову спалахнув масовий страйк, і цього разу шахтарі зажадали регіональної самостійності, тільки вже від Києва. Як і 1989-го, вони були переконані, що годують дармоїдів. Тільки тепер об'єктом невдоволення стали не народи Середньої Азії та москвичі, а населення Західної України й кияни. Одним з організаторів страйку став Юхим Звягільський, який уміло маніпулював шахтарською лавиною і паралельно переконував владу, що допоможе залагодити конфлікт. На хвилі протестів він переїхав до Києва і обійняв посаду першого віце-прем'єра. У підсумку завдяки йому вдалося поступово погасити пожежу. При цьому політичні вимоги щодо регіональної самостійності Донбасу так і не було задоволено. Однак донецькі еліти ідею не залишили і не переставали розхитувати ситуацію. У 1994 році одночасно з виборами до Верховної Ради в Донецькій та Луганській областях відбулася подія, яку одні називали «місцевим референдумом», а інші – «дорадчим опитуванням». За законом провести референдум було неможливо, тому офіційною визнали другу назву. Опитування включало чотири пункти, перший із яких стосувався державного устрою України. Жителів Донбасу запитували, чи згодні вони на федерацію, а також на державний статус російської мови. Пізніше сепаратистські гасла ще не раз лунали під час численних шахтарських страйків у 1996–1998 роках, проте жоден осмислених форм більше не набували. А після того як у 2002-му Віктор Янукович уперше обійняв посаду пре-м'єр-міністра, донецькі клани й зовсім перестали розігрувати карту сепаратизму, вираховувавши, що незабаром приберуть до рук усю Україну й шантажувати Київ немає сенсу. Після кар'єрного злету Януковича сепаратистська агітація різко пішла на спад, ба навіть навпаки, змінилася певною патріотичною риторикою. Але вже після провалу Януковича на виборах 2004-го регіональний сепаратизм знову дістав потужний поштовх. На жаль, за весь час центральна влада в Києві так і не вжила заходів для боротьби зі збудниками вірусу сепаратизму на Донбасі. Підсумком цієї бездіяльності й стали трагічні події 2014-го.[3] Отже, сепаратизм тісно пов'язаний з соціальними, політичними та економічними проблемами суспільства. Багатьох людей не влаштовує та чи інша діяльність держави в різних сферах життя : економічна нестабільність, соціальна несправедливість, незгода із законодавчою основою держави. Сепаратизм є об'єктивним суспільно-політичним явищем, яке має як негативний так і позитивний вплив на розвиток суспільства. З одного боку, сепаратизм як сепесія призводить до дезінтеграції держави та порушує баланс геополітичної безпеки в регіоні, а з іншого – є одним із засобів реалізації економічних, політичних, соціальних, духовних, мовних інтересів етносу, що цілком обґрунтовані у випадку політичної, економічної та культурної дискримінації народу.

Література

1. Баранов А.В. Сепаратизм в современном мире: политико-территориальный аспект / А. В. Баранов // Человек. Сообщество. Управление. – м.Краснодар – 2005. – № 3. – С. 108–123.
2. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. – 250 с.
3. Казанський Д. Витоки донецького сепаратизму / Український тиждень № 51(371) – м.Київ – 2014 – 18 грудня – С.19

4. Рафальський І.О. Самовизначення та сепаратизм. Питання теорії. / Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України // Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса. – Київ, 2014. – № 4/5 (72/73), липень - жовтень. – С. 78-93
5. Цебенко О.О. Ідеологічні засади сепаратизму. – м.Львів – 2011 – С.90-94